

"לחדשין יבכר"

(יחזקאל מ"ז י"ב)

דיוקים וביאורים על התורה

הגלו לו
שדוּש צאֹת
גרבי שָׁמַן וישָׁב בעֲלֵיהָ ודרָשָׁן
(ושַׁבְתִּי אֵלָיו)
גליוֹן 316
פְּרֶשֶׁת בְּהַעֲלוֹתָךְ
שְׁנֵה ז'

- נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה! -

פרק ח' פסוק ד'

"וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחתה מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה."

מה דכתיב "עד ירכה עד פרחתה", נראה שהרי ירכה זה החלק הכי גדול במנורה, ופרחתה זה הכי קטן, דהרי היו כ"ב גביעים, אחד עשרה כפתורים ורק תשעה פרחים. א"כ בכל חלק במנורה בין קטן בין גדול כולם היו מקשה.

פרק ח' פסוק ד'

"וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחתה מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה."

כתב רש"י "וזה מעשה המנרה: שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע, לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה". - "כן עשה את המנורה: מי שעשאה. ומדרש אגדה על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית מאליה". ויש לזקק מדוע נרמז דבר זה שנתקשה משה בעשיית המנורה, עד שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע דוקא כאן ולא בעשיית המנורה בפרשת ויקהל. ועוד למה צורך נכתב פסוק זה שהמנורה נעשתה מקשה זהב עד ירכה עד פרחתה, והרי כאן נאמר ציווי של הדלקת המנורה, וא"כ לאיזה צורך נכתב שהיתה מקשה זהב.

אכן נראה שבפסוק ב' כתיב "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". ופירש רש"י "ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי. ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך". ומדויק זה בלשון הפסוק מזה דכתיב "יאירו שבעת הנרות" שמשמעותו שבהארה, והיינו ע"י הפתילות שידליקום יהיו הנרות מאירים אל מול פני המנורה. ואם תשאל מדוע צריך להטות הפתילות, דהרי יכול לעשות מנורה של פרקים, ואז יוכל להטות את גוף הקנים אל מול פני המנורה. לזה כותבת התורה "וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחתה מקשה הוא", והיינו שבכל חלקיה מלמטה ועד למעלה היה מקשה, וממילא לא יכל להטות הקנים. ולכן מדגישה תורה פעם שניה "מקשה הוא", לומר שכולה היתה מקשה גם חלק הקנים שלמעלה בגובהה של מנורה. וא"כ אם היתה כולה מקשה אז ממילא כותבת התורה "וזה מעשה המנורה" לומר שהראהו הקב"ה באצבע, לפי שנתקשה בה. והיינו שלמה נתקשה בה, לפי שהייתה מקשה זהב. וזה גם מה שמסיים הפסוק "כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה", והביא רש"י "ומדרש אגדה על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית מאליה". והיינו לפי שכולה נעשית מקשה אחת ולא מכמה חתיכות, אז נתקשה משה בעשייתה עד שנעשית מאליה ע"י הקדוש ברוך הוא.

ונראה עוד להוסיף מדוע הוזכר כאן שוב שהיה מעשה המנורה מקשה זהב. לפי שבהמשך הפרשה מוזכר ציווי לעשות שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אתם, לכן גם כאן גבי המנורה הוזכר שהיתה "מקשה זהב".

פרק ט' פסוק ג'

"בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במעדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו."

כתב רש"י "ככל חקתיו: אלו מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה". "וככל משפטיו: אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למצה, ולביעור חמץ". ונראה הטעם שמצוות שבגופו נקראים בלשון "חקיו", הוא לפי ש"חקיו" הוא מלשון חקיקה. וכמו שאדם חוקק בגופו או הדבר הנחקק נכנס בגופו. כך עיקר מצות פסח נקרא "חקיו", וזה שה תמים בן זכר. ומה שנלוה לקרבן פסח נקרא "משפטיו", והיינו כל פרטי המשפט איך לקיים המצוה בשלימות עם כל הפרטים הנלוים אליו, וכמו שהביא רש"י "שבעת ימים למצה, ולביעור חמץ".

פרק י' פסוק ל"ג

"ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה".

כתב רש"י "דרך שלשת ימים: מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד, שהיה הקדוש ברוך הוא חפץ להכניסם לארץ מיד". ולפי זה מה דכתיב "וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים", היינו גם מהלך שלשה ימים, וא"כ נמצא שהארון היה הולך מהלך ששה ימים ביום אחד. וכך פירש רש"י בפסוק ל"ה וזה לשונו "קומה ה': לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך שלושה ימים, היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר".

ומה דיש להקשות שהרי בפרשת דברים כתיב (א', ב') "אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע", וכתב רש"י "אחד עשר יום מחרב: אמר להם משה ראו מה גרמתם. אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך י"א יום, ואתם הלכתם אותה בשלושה ימים. שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב, שנאמר ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו'. ובכ"ט בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע. צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאוה שאכלו הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים, נמצא בשלושה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה השכינה מתלבטת [ממהרת] בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה". ויש להקשות שאם הלכו שלשה ימים, וכל יום זה היה הילוך של דרך שלושה ימים. א"כ נמצא שהלכו מרחק של תשעה ימים. והרי כתוב בפסוק שהמרחק הוא "אחד עשר יום" וא"כ חסר מרחק שני

יש לדון

בגמרא עירובין כ"א: "תנו רבנן מצאנו ב"ע שהיה חבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הגרסי משרתו, בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה. יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו היום מימך מרובין שמא לחתור בית האסורין אתה צריך. שפך חציין ונתן לו חציין. כשבא אצל ר"ע אמר לו יהושע אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך. סח לו כל אותו המאורע. אמר לו תן לי מים שאטול ידי. אמר לו לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין. אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה. מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי. אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו. כששמעו חכמים בדבר אמרו מה בוקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה. ומה בבית האסורין כך שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה". וכתב המהרש"א "צ"ל דע"כ הא דהיו מכניסין לו בכל יום מים במדה, היינו כדי ליטול ידיים וכדי לשתות. דאל"כ למה לא הרגיש רע"ק בדבר עד אותו יום ששפך השומר חציין. וא"כ הוא, צ"ל דבעלילה בא השומר לומר היום מימך מרובין. דהיינו מרובין אפי" מלשתות, כדמסיק לשתות אין מגיעין".

וביאר דבריו, שהרי לאחר ששפך השומר חציין לא נשאר מים מספיק אפילו כדי לשתות, וכמו שאמר לו יהושע הגרסי "לשתות אין מגיעין", ומשמע שלשתות מספיק בכמות פחותה מהכמות שצריך כדי ליטול ידיים, וכמו שאמר לו בלשון תמיה "ליטול ידיך מגיעין". וא"כ כשראה שיש יותר מים מהצורך לשתות אז שפך חציין, וע"כ כך לא היה מספיק אפילו כדי לשתות, א"כ בזה רואים שהתעלל בר"ע. דהרי אם יש מים יותר מכדי צורך שתיה, אז לפחות תשאיר הכמות שיש בה צורך כדי לשתות. ומה שמצאו שומר בית האסורין, כיון שכל יום לא התבונן בכמות המים שהכניסו לו. ובאמת כל יום הכניסו לו יותר, שהרי אם תוסיף חציין או יספיק רק לשתיה. שהרי ע"י ששפך חציין לא הספיק לשתיה, זאת אומרת שלשתיה צריך יותר מחציין, ונטילת ידיים מוכח שיש צורך ביותר מים, א"כ כל יום שהספיק לו לשניהם לשתיה ונטילת ידיים הכניסו לו יותר. ובאותו יום הכניס לו פחות, ובדיוק מצאו שומר בית האסורין, ובא אליו בעלילה לשפוך יותר כמות מהתוספת שהוסיף על צורך השתיה. וצריך ביאר מדוע באותו יום הכניס יהושע הגרסי פחות מים מה שהכניס בכל יום. ואולי שראה שנמצא במקום שומר בית האסורין שפך לפני שיראהו קצת מן המים, ואז כשראהו שומר בית האסורין שפך חצי ממה שנשאר.

וקשה שאם לא היה מספיק מים כדי ליטול ידיים, אז מהו המשך דברי הגמ' "אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי. אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו". והרי לא היה מספיק מים כדי ליטול ידיים, או מה יעזור שיביא לו את המים כדי ליטול ידיים, והרי זה לא מספיק, וצריך לומר שיש ענין ליטול בשפע, וכן רביעית על כל יד, או פעמים כל יד. ועכשיו שלא היה לו הרבה מים, אבל היה מספיק בשביל השיעור שמהני כדי לצאת ידי חובה, אז רצה ליטול ידיו, למרות שלא יהיה לו מים כדי לשתות. ואפשר לומר שאמר "מוטב אמות מיתת עצמי" היינו ברעב, שלא אוכל לחם בלא נטילה, למרות שאני אנוס ואין לו מספיק מים, בכל אופן לא אוכל לחם בלא נטילה. ומה שמסיימת הגמ' "אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו", היינו עוד מים אחרים כדי שישפיק לו לנטילת ידיים.

ימים להילוכם. אכן יישוב על פי הרמב"ם שכותב כאן "ולא נתפרש אם הלכו גם בלילה". א"כ אפשר לומר שמה שכתוב בפסוק "דרך שלשת ימים" מתייחס כלפי "היום" שהלכו ביום אחד מהלך של שלשה ימים. אבל מכיון שחסר מרחק של עוד שני ימים, אז את זה השלימו בהליכתם בלילה. ומכיון שהליכה בלילה יותר איטית דהיי פחות רואים, ודרך האדם לישון, לכן הלכו בלילה רק שיעור מרחק של שני ימים, וביחד הגיעו לשיעור מרחק של אחד עשר יום. אמנם רש"י מביא על מה שהתאוננו, שאמרו שלושה ימים שלא נחנו מעינוי הדרך, ומשמע שגם בלילה הלכו.

ולפי חשבון שהוכחנו שהארון היה רחוק מרחק ששה ימים, א"כ נמצא שכבר ביום השני הוא היה במרחק של שנים עשר יום. ומכיון שבקדש ברנע שלחו מרגלים לתור את הארץ, א"כ הארון שכבר ביום השני היה בקדש ברנע כתבה עליו התורה לשון "וארון ברית ה' נסע לפנים דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה". דתר למצוא מנוחה שיוכלו לישב בשלוח בארץ ישראל.

ולפי זה מובן מה דכתיב בפסוק ל"ב "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך". ו"קומה" היינו עמוד והמתן. וא"כ מכיון שכבר נמצא בארץ ישראל אשר יש בה שונאים שרוצים להתנכל לעם ישראל, ואלו הם ה' עממין שיודעים שישראל רוצים לכובשם ולהורגם. אז אומר משה "קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך", שגם שתעמוד לא יבואו עליך האויבים. ומוסיפה התורה "ובגנחו", והיינו שנח במקומו בארץ ישראל, אז אומר לו משה "שובה ה' רבבות אלפי ישראל". והיינו שאף שהינך נמצא בארץ ישראל הקדושה, ושם יש השראת שכינתך וא"כ לא תרצה לחזור לטומאת ארץ העמים. בכל אופן "שובה ה' רבבות אלפי ישראל" שהרי אין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות, א"כ שתחזור אלינו תשרה שכינתך בתוכינו, ולכן לסיבה זו תחזור אלינו, דהרי יש בנו שישים ריבוא.

פרק י"ב פסוק י"ג

"ויצעק משה אל ה' לאמר א-ל-נא רפא נא לה".

כתב רש"י "א-ל-נא רפא נא לה: בא הכתוב ללמדך דרך ארץ שהשואל דבר מחברו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים, ואחר כך יבקש שאלותיו". וקשה שבפסוק מוזכר תחנון אחד והיינו "נא". ואפשר שה"נא" השני גם נחשב תחנון קודם שאילתו, דהרי לא פירט למי "רפא". ואפשר להוסיף עוד שא-ל זה לשון רחמים, כמו שביאר רש"י בפרשת כי תשא גבי י"ג מדות של רחמים שלמדו הקב"ה למשה. דכתב שם רש"י "א-ל אף זו מדת רחמים, וכן הוא אומר א-ל-א-לי למה עזבתני, ואין לומר למדת הדין למה עזבתני". א"כ יש פה שני דברי תחנונים. ואפשר עוד להוסיף שהרי רש"י כתב "צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים", וקשה כמה צריך שנים או שלושה. אלא שבפסוק כתוב "ויצעק משה אל ה' לאמר", ובתחילת הענין כתיב "ותדבר מרים ואהרן במשה", וכתב רש"י "ותדבר: אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות. ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר ויאמר אל נא אחי תרעו". א"כ שכתוב כאן "לאמר" הרי זה לשון תחנונים, וא"כ נמצא שלושה דברי תחנונים קודם הבקשה "לאמר" - "א-ל" - "נא". אך היות שאפשר לפרש את ה"לאמר" שגוף האמירה נאמרה בצליל של תחנון, אבל בפועל היה שני תיבות של תחנונים "א-ל" - "ו"נא", אז אומר רש"י ש"בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לאמר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כך יבקש שאלותיו".

עיצוב והדפסה:

הגליון השבוע נתרם
להצלחת התורם וב"ב
ברוחניות ובגשמיות

לתרומות עם אפשרות להנצחה
הארות והערות נשמח
לקבל בפלאפון 0527166194

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' אהרן ב"ר משה זצ"ל
סבתי מורתי
נחמה בת ר' אברהם דב נ"ע

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' דב אריה ב"ר יצחק זצ"ל
סבתי מורתי
מלכה בת ר' נחום נ"ע

- ניתן להוריד גליון זה באתר לדעת בעלוני השבת: <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx> -